

Cite: Makarova, Olena, Khmelevska, Oksana, & Gerasymenko, Iryna (2024). Otsiniuvannia aktualnosti ta vplyvu hlobalnykh vyklykiv dlia natsionalnoi polityky [Assessment of the Relevance and Impact of Global Challenges for National Policy]. *Demohrafiia ta sotsialna ekonomika — Demography and Social Economy*, 2 (56), 62-80. <https://doi.org/10.15407/dse2024.02.062>

<https://doi.org/10.15407/dse2024.02.062>

УДК 330+316

JEL Classification: C 81, C 82, C 89

ОЛЕНА МАКАРОВА, чл.-кор. НАН України, д-р екон. наук, голов. наук. співроб.

Інститут демографії та проблем якості життя НАН України

01032, Україна, м. Київ, бул. Т. Шевченка, 60

E-mail: makarova_h@ukr.net

ORCID: 0000-0001-8463-0314

Scopus ID: 57224606797

Researcher ID: JHX-4699-2023

ОКСАНА ХМЕЛЕВСЬКА, канд. екон. наук, пров. наук. співроб.

Інститут демографії та проблем якості життя НАН України

01032, Україна, м. Київ, бул. Т. Шевченка, 60

E-mail: kh_o@ukr.net

ORCID: 0000-0002-6982-1312

ІРИНА ГЕРАСИМЕНКО, голов. інженер

Інститут демографії та проблем якості життя НАН України

01032, Україна, м. Київ, бул. Т. Шевченка, 60

E-mail: irina_gera@ukr.net

ORCID: 0009-0001-6465-7605

ОЦІНЮВАННЯ АКТУАЛЬНОСТІ ТА ВПЛИВУ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ ДЛЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

Статтю присвячено викладенню окремих результатів наукового проекту «Оцінювання національної соціальної політики у контексті глобальних викликів», реалізованому колективом фахівців Інституту демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України у 2022—2024 рр. Ці результати отримані у ході виконання завдань щодо визначення глобальних викликів для України, оцінювання їх актуальності та впливу на національну політику. Основним підґрунтям роботи є теоретичні та прикладні по-

© Видавець ВД «Академперіодика» НАН України, 2024. Стаття опублікована за умовами відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

© Publisher PH «Akademperiodyka» of the NAS of Ukraine, 2024. This is an open access article under the CC BY-NC-ND license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

ложення найбільш відомих досліджень таких категорій як глобальні ризики, загрози та виклики. Вивчення глобальних ризиків та викликів є на сьогоднішній день одним із найактуальніших наукових завдань, оскільки людство дедалі більше приходиться до усвідомлення нагальної необхідності протистояння можливим загрозам для свого існування на рівні міжнародного співробітництва й національної політики. У статті здійснено короткий огляд сучасних досліджень із акцентом на методологію «Дослідження сприйняття глобальних ризиків» (GRPS), відповідно до якої Всесвітній економічний форум щорічно здійснює оцінювання та публікує їх результати у своїх доповідях. За аналогією з міжнародною методологією GRPS, у рамках реалізації проекту вперше в Україні здійснено серію опитувань національних експертів для оцінювання національного контексту сприйняття глобальних викликів. Перший раунд було проведено напередодні повномасштабного вторгнення російських військ на територію України, у період з 16 лютого до 23 лютого 2022 р., другий раунд — влітку 2022 р. і третій — восени 2023 р. Метою даного дослідження є визначення складу, ступеня актуальності та міри впливу глобальних викликів (на національному рівні — на населення країни, на локальному — на населення громади), а також вивчення темпоральної складової зміни їх сприйняття. Для формування основних положень дослідження у роботі використано загальнонаукові методи узагальнення, аналізу, порівнянь, а також графічний метод для візуалізації отриманих результатів. Інструментом стала побудована авторами матриця для двомірного оцінювання актуальності та впливу глобальних викликів, яка дала змогу згрупувати виклики за мірою зростання оцінюваних параметрів. У найчисленнішу групу увійшли вісім викликів, що мають значний вплив на національну політику та будуть актуальними у найближчі три роки: «Криза в сфері зайнятості», «Погіршення психічного здоров'я населення», «Колапс систем соціального забезпечення», «Зменшення доступності і якості освіти», «Нанесення шкоди екосистемам», «Збільшення соціальної нерівності», «Погіршення якості водних ресурсів», «Недостатнє забезпечення прав людини». Як катастрофічний експерти оцінили лише один виклик — це «Високий рівень збройного насильства», під яким, очевидно, вони мали на увазі людські втрати через загибель та поранення військових та цивільного населення, втрату здоров'я та працездатності. Саме ці виклики потребуватимуть першочергової уваги в процесі вироблення стратегій національної політики. Від адекватності рішень, що будуть прийматися, залежить спроможність нашої країни до протистояння глобальним викликам й забезпечення соціальної та економічної резильєнтності.

Ключові слова: оцінювання, глобалізація, загрози, ризики, виклики, експертне опитування, соціальна політика.

Постановка проблеми та актуальність дослідження. Вивчення глобальних ризиків та викликів є на сьогоднішній день одним із найактуальніших наукових завдань, оскільки людство дедалі більше приходиться до усвідомлення нагальної необхідності протистояння можливим загрозам для свого існування. Знання ризиків дає змогу або протистояти можливим катастрофам, або (у разі їх невідворотності та перетворення на неминучі загрози) забезпечувати якомога більшу свою життєздатність. Актуальність вивчення глобальних викликів особливо зростає у період нестабільної світової геополітичної ситуації, а для України він багатократно посилюється воєнною ситуацією через повномасштабне вторгнення РФ. Розуміння природи та особливостей прояву глобальних викликів дає змогу приймати адекват-

ні рішення як на рівні міжнародних організацій, так і на національному рівні. Тому їх вивчення потребує не лише постійної уваги, але й удосконалення методології їх моніторингу та оцінювання.

Аналіз досліджень та публікацій. Сучасна теоретична платформа оцінювання таких феноменів, як «ризик», «загроза», «виклик» формується впродовж останніх 50 років. Розробляються фундаментальні принципи цих понять, методи і техніки оцінювання, практичні моделі та процедури. Ці надбання активно використовують у різних сферах життєдіяльності суспільства: охороні здоров'я, екології, політиці, праві, безпеці, обороні, інфраструктурній розбудові, ринку праці тощо. Підходи до визначення глобальних і національних ризиків та загроз, методи їх оцінювання висвітлено у працях Тер'є Авена (T. Aven) [1, 2], Ернеста Дж. Хенлі та Хіромітсу Кумамото (E. J. Henley & H. Kumamoto) [3], Тіма Бедфорда та Роджера Кука (T. Bedford & R. Cook) [4], Еріка Холлнагеля (E. Hollnagel) [5], Крістофера С. Танга (C. S. Tang) [6], Олени Герасименко (O. Herasymenko) [7] та багатьох інших. Провідні науковці активно досліджують зміни у світовому порядку, зумовлені появою нових тенденцій і викликів — так, наприклад, специфіка впливу глобальних кризових чинників на перспективи економічного та соціального розвитку України в повоєнному періоді розглядається у публікаціях Володимира Сіденка (V. Sidenko) [8], Василя Костриці (V. Kostrytsia) та Тетяни Бурлай (T. Burlai) [9].

Теоретичні та практичні аспекти застосування методів експертних оцінок та експертного опитування, зокрема, метода Дельфі, докладно розглянуто в монографії Бориса Грабовецького (B. Hrabovetskyi) [10]. Для національного рівня зазвичай застосовують методи оцінки, що спираються на виявлення загроз, оцінки їх впливу та визначення викликів для таких цінностей як життя і здоров'я, навколишнє середовище, добробут. Так, *OECD* оприлюднює узагальнення національних оцінок ризику (*National risk assessments*) у 20 країнах для ідентифікації викликів для суспільств та економік, а ще для формування адекватних цим викликам національних політик [11].

Домінуючим у полі вивчення ризиків сьогодні вважають Дослідження сприйняття глобальних ризиків (*GRPS*) Всесвітнього економічного форуму (*WEF*, *BEF*). Вже дев'ятнадцять років поспіль *GRPS* надає широкому загалу унікальну можливість орієнтуватись у сучасному ландшафті глобальних ризиків та відстежувати їхній вплив на різні сфери життєдіяльності суспільства. *Global Risk Practice*, на основі *GRPS* (яке проводять у другому півріччі), у січні наступного року готує доповіді (*Global Risks Report — GRRs*), які розповсюджують через цифрові та інші медіаресурси. Окрім результатів *GRPS*, у доповідях використовують якісний аналіз думок експертів з мережі спільнот і партнерів *WEF*, аналіз ретроспективних і поточних подій, а також опис очікуваних подій та їх наслідків (слід зауважити, що дані засновані на певних припущеннях, оскільки авторські колек-

тиви GRRs працюють у мінливому середовищі, що постійно трансформується через виникнення нових глобальних ризиків) [12—30].

Метою даної статті є здійснення оцінювання складу, ступеня актуальності та міри впливу глобальних викликів на населення України на базі використання міжнародної методології, формування висновків щодо можливостей застосування отриманих результатів для розробки національної політики.

Новизна статті. У статті вперше в Україні, на основі трираундового експертного опитування, здійснено оцінки ступеня актуальності та міри впливу глобальних викликів на населення України, визначено темпоральну складову зміни їх сприйняття, побудовано матрицю розподілу викликів за мірою зростання значень двомірної оцінки актуальності та впливу.

Методи. Загальнонаукові методи узагальнення, аналізу, порівнянь для формування основних положень дослідження. Спеціальні методи: міжнародна методологія GRPS як методологічна основа для національного дослідження; експертне опитування для оцінювання національного контексту сприйняття глобальних викликів. Допоміжні методи: графічний, матричне моделювання для ілюстрації отриманих результатів та як допоміжний інструментарій для їх аналізу та формування висновків.

Виклад основного матеріалу. Оцінювання глобальних викликів, ризиків та загроз сьогодні є одним з найбільш актуальних питань, яким переймаються вчені різних наукових напрямів, фахівці різних сфер діяльності, представники громадськості тощо. Найвідоміші міжнародні організації — ООН, МВФ, ВЕФ — постійно відслідковують перебіг глобальних процесів та здійснюють оцінювання їх актуальності та впливу. Наприклад, автори нової доповіді ООН «Глобальний огляд ресурсів 2024» (*Global Resources Outlook 2024*) попереджають: «Світ перебуває в епіцентрі потрійної планетарної кризи, пов'язаної зі зміною клімату, втратою біорізноманіття, забрудненням та відходами. Глобальна економіка споживає дедалі більше природних ресурсів у той час як світ відхилився від шляху до досягнення цілей сталого розвитку» [31].

Зважаючи на суттєву невизначеність та мінливість глобальних процесів, їх оцінювання становить складну задачу. Як правило, ці оцінки базуються на таких методах: ситуаційний аналіз, метод дедукції, метод інтерв'ю, метод колективного експертного оцінювання, прогнозування та побудови сценаріїв із застосуванням комп'ютерної симуляції.

Отже, одним з найбільш поширених методів, що застосовуються для таких оцінок, є метод експертного оцінювання. Значення експертних оцінок особливо зростає у період нестабільності та швидких непередбачуваних змін, коли застосування інших методів оцінювання стає обмеженим або взагалі не спрацьовує. Експертне оцінювання дає змогу дати адекватну оцінку змінам, що відбуваються, та глибше зрозуміти їх природу.

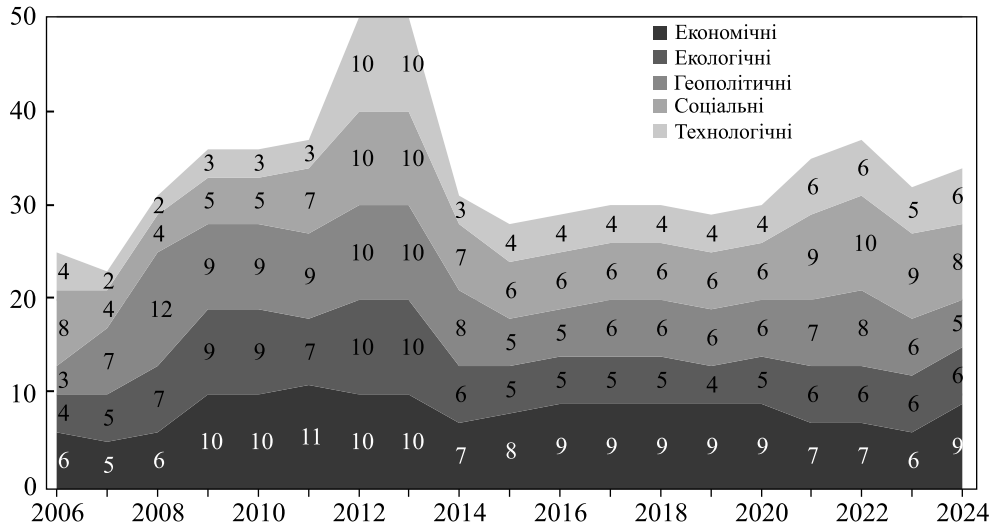

Рис. 1. Набори глобальних ризиків WEF (за кількістю по категоріях, од.)

Джерело: побудовано авторами на основі даних [12—30].

Прикладом ефективного використання методу експертного оцінювання для отримання оригінальних даних про глобальні ризики є Дослідження сприйняття глобальних ризиків (GRPS), відповідно до якої ВЕФ щорічно здійснює оцінювання та публікує їх результати у своїх доповідях. Методологію GRPS можна віднести до категорії соціологічного дослідження, проте її оригінальність визначають насамперед запропоновані підходи до ідентифікації та оцінювання глобальних ризиків, дослідження їх взаємозумовленості, факторів волатильності, довгострокових перспектив.

На думку Тер'є Авена [2], методологія GRPS має певні вади, як-от: використання відносних значень для ймовірності та впливу, що не враховують різницю у потенціалах та наслідках екстремальних подій; використання лише середніх значень у аналізі експертних оцінок; ігнорування повноти експертних знань і якості суджень при створенні матриці глобальних ризиків — проте вона постійно удосконалюється, інкорпорує нові підходи до прогнозування глобальних ризиків.

З 2006 р. і по теперішній час щорічні набори глобальних ризиків згруповані у п'ять основних категорій: економічні (*economic*), екологічні (*environmental*), геополітичні (*geopolitical*), соціальні (*societal*), технологічні (*technological*). Початковий набір глобальних ризиків WEF у 2006 р. складався з 25 найменувань, у 2024 р. — 34 (мінімум — 23 у 2007 р., максимум — 50 у 2012—2013 рр., середнє значення — 33 найменування) (рис. 1).

Таксономічні характеристики глобальних ризиків знаходяться під постійною ревізією GRPS — їх назви, дефініції та набори щорічно переглядають, модифікують, додають, розширюють, об'єднують, дезагрегують та

навіть пере класифікують. Наприклад, під час підготовки GRR—2024 до набору глобальних ризиків було внесено сім нових ризиків. Так, до групи економічних ризиків додано «Концентрацію стратегічних ресурсів (корисних копалин, матеріалів)» (*Concentration of strategic resources (minerals, materials)*) та «Брак талантів та / або робочої сили» (*Talent and / or labour shortages*). Ризик щодо кліматичних змін набув екстремального характеру і наразі характеризується «Критичною зміною земних систем (кліматичні переломні точки)» (*Critical change to Earth systems (climate tipping points)*). До геополітичної категорії додано новий ризик «Внутрішньодержавне насильство (громадянські страйки, заворушення, перевороты)» (*Intrastate violence (civil strikes, riots, coups)*). Серед соціальних ризиків виокремлено «Порушення прав людини та / або громадянських свобод» (*Erosion of human rights and / or civic freedoms*) та «Нерівність або відсутність економічних можливостей» (*Inequality or lack of economic opportunity*). Категорія технологічних ризиків доповнилася ризиком «Цензура і нагляд» (*Censorship and surveillance*). До того ж, ризик «Місінформація та дезінформація» (*Misinformation and disinformation*) було пере класифіковано з соціального на технологічний, тоді як «Порушення критичної інфраструктури» (*Disruptions to critical infrastructure*) трансформувався з технологічного в економічний. Ризик «Несприятливі наслідки технологій ШІ» (*Adverse outcomes of AI technologies*) відокремився від «Несприятливих наслідків передових технологій (квантових, біотехнологічних, геоінженерії)» (*Adverse outcomes from frontier technologies (quantum, biotech, geoengineering)*), ризик «Стихійні лиха та екстремальні погодні явища» (*Natural disasters and extreme weather events*) було розділено на два: «Екстремальні погодні явища» (*Extreme weather events*) та «Не пов'язані з погодою стихійні лиха» (*Non-weather-related natural disasters*). Глобальні категорії ризику, що стосуються збоїв в управлінні, було усунуто — це стосується «Неефективності багатосторонніх інституцій і міжнародного співробітництва» (*Ineffectiveness of multilateral institutions and international cooperation*), «Нездатності адаптуватися до зміни клімату» (*Failure of climate-change adaptation*) та «Нездатності пом'якшити наслідки зміни клімату» (*Failure to mitigate climate change*) [30]. Назви та визначення решти ризиків було переглянуто та частково змінено або розширено для більш точного уявлення про потенційно несприятливі наслідки, які вони можуть спричинити, проте загальну концепцію кожного ризику було збережено.

Найбільш відомим підходом, що унаочнює щорічні ландшафти глобальних ризиків, є оцінювання з точки зору ймовірності та впливу. Для більш глибокого розуміння цих аспектів глобальних ризиків у методології GRPS упродовж 2006—2022 рр. використовували три часові рамки: короткострокові (до 2-х років) — для ідентифікації явних короткострокових та реальних загроз; середньострокові (до 5 років) — «ефект доміно» для

загроз / перспектив; довгострокові (до 10 років) — для ідентифікації екзистенціальних загроз. Проте у 2023—2024 рр. часові горизонти було переглянуто і нині оцінювання глобальних ризиків відбувається за такими категоріями: поточні ризики (у 2023 р. — маніфестні) — до 1 року; короткострокові — до 2-х років; довгострокові — до 10 років [29, 30].

Для підготовки щорічної Доповіді про глобальні ризики (GRR) у 2024 р. було залучено понад 1500 експертів, зокрема з урядових, бізнесових і академічних кіл [30]. За результатами GRPS—2024, у короткостроковій перспективі (до 2026 р.) переважають ризики: «Місінформація та дезінформація», «Екстремальні погодні явища», «Поляризація суспільства», «Міждержавний збройний конфлікт». Ризик «Місінформація та дезінформація» піднявся у рейтингу на 17 сходинок у порівнянні з 2023 р., а «Міждержавний збройний конфлікт» — на 9 сходинок [30, с. 14—15]. У довгостроковій перспективі (до 2034 р.) найбільше занепокоєння викликають екологічні ризики: «Екстремальні погодні явища», «Критична зміна земних систем» (новий ризик), «Втрата біорізноманіття та руйнування екосистеми», «Дефіцит природних ресурсів» та ризик «Місінформація та дезінформація» [30, с. 38].

Аналіз топ-5 глобальних ризиків говорить про зростання ролі не лише екологічної категорії, а й соціальної — ці ризики сприймаються як такі, що мають найбільші вірогідність та вплив. Це посилює важливість належного реагування на глобальні ризики, особливо у контексті негативних наслідків екологічних та соціальних загроз для нинішнього та майбутніх поколінь.

За результатами опитування WEF керівників вищої ланки, у топ-5 глобальних ризиків для України увійшли ризики, серйозність яких пов'язана насамперед з воєнним конфліктом, що триває від початку 2022 р. (див. табл. 1):

Таблиця 1. Результати додаткового опитування WEF керівників вищої ланки щодо сприйняття глобальних ризиків для України

Ранг Період	1 ранг	2 ранг	3 ранг	4 ранг	5 ранг
2023—2024	Гостра криза товарного постачання	Міждержавний конфлікт	Масштабна вимушена міграція Невиконання заходів кібербезпеки	—	Автоматизація та переміщення робочих місць
2024—2025	Міждержавний збройний конфлікт	Вимушена міграція	Використання біологічної, хімічної або ядерної зброї	Державний борг	Інфляція

Джерело: побудовано авторами за результатами [29—30].

- 1) геополітична категорія — «Міждержавний збройний конфлікт» (*Interstate armed conflict*);
- 2) соціальна категорія — «Вимушена міграція» (*Involuntary migration*);
- 3) геополітична категорія — «Використання біологічної, хімічної або ядерної зброї» (*Use of biological, chemical or nuclear weapons*);
- 4) економічна категорія — «Державний борг» (*Public debt*);
- 5) економічна категорія — «Інфляція» (*Inflation*).

Порівнюючи результати опитування з минулорічними, можна констатувати, що для України загрози, пов'язані зі збройним конфліктом, не лише не слабшають, а навпаки, набувають ще більшої значущості.

За аналогією з міжнародною методологією оцінки глобальних ризиків GRPS, колективом науковців Інституту демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України в рамках реалізації наукового проекту «Оцінювання національної соціальної політики у контексті глобальних викликів» було проведено серію опитувань національних експертів для оцінювання національного контексту сприйняття глобальних викликів¹.

Метою представлено дослідження є визначення складу, ступеня актуальності та міри впливу глобальних викликів для людства (на національному рівні — на населення країни, на локальному — на населення громади). У ролі експертів національного рівня були запрошені провідні українські вчені — фахівці в області соціальної політики, на місцевому рівні — фахівці, які мають причетність до прийняття рішень. При відборі експертів та проведенні опитування застосовувались стандартні принципи та процедури методів експертної оцінки [10]. Опитування національного рівня відбувалось у режимі онлайн у три раунди. Перший раунд було проведено напередодні повномасштабного вторгнення російських військ на територію України, у період з 16 до 23 лютого 2022 р., другий раунд — улітку 2022 р. і третій — восени 2023 р. Експертам пропонували оцінити глобальні виклики за аспектами актуальності та впливу на національну соціальну політику. Оцінювання проводилось за принципом присвоєння балів від 0 до 4, з відповідними градаціями для обох аспектів. Шкала для визначення впливу глобальних викликів на національну соціальну політику враховує його ступінь: 0 — не має впливу; 1 — слабкий; 2 — помірний; 3 — значний; 4 — катастрофічний.

Для визначення актуальності сформовано шкалу балів з урахуванням часових проміжків: 0 — навряд чи буде актуально для України; 1 — буде актуально через 10 років; 2 — буде актуально через 3—5 років; 3 — буде актуально у найближчі 3 роки; 4 — актуально зараз.

1 Колектив авторів висловлює подяку за участь в організації та проведенні опитування та надані розрахунки М. Откидачу, головному економісту відділу досліджень людського розвитку Інституту демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України.

До найбільш впливових викликів третього раунду дослідження увійшли: «Високий рівень збройного насильства» — виклик має найвищий рейтинг в усіх раундах опитування, включаючи перший, що відбувся напередодні повномасштабного вторгнення — тобто воєнні події на Сході вже тоді викликали найбільше занепокоєння з точки зору впливу на політику. Другий рейтинг, через значний міграційний відтік на початку війни, має «Масштабна вимушена міграція» — оцінка впливовості виклику значно зросла (на 8 позицій) у порівнянні з довоєнним рівнем. Третє місце посіла «Криза в сфері зайнятості» — її рейтинг також дещо зріс, але не так помітно, як рейтинг міграції; це свідчить про те, що криза зайнятості на початку 2022 р. також становила серйозний виклик. Четверту позицію посіли такі виклики: «Бідність та вразливість населення», «Низька тривалість життя» та «Уповільнення темпів економічного зростання» — вони мають майже однакові значення оцінки. За період дослідження суттєво (на 8 позицій) зросла оцінка виклику, пов'язаного із уповільненням економічного зростання, що є безпосереднім наслідком як воєнних подій, так і посилення кризи зайнятості.

Глобальні виклики «Колапс системи соціального забезпечення», «Зменшення доступності та якості освіти», «Погіршення психічного здоров'я населення», «Нанесення шкоди екосистемам» та «Погіршення якості водних ресурсів» отримали рівень оцінки впливу, вищий за середній (7—12 ранги). Серед них особливо слід зазначити виклик, пов'язаний зі шкодою для екосистем — його рейтинг зріс на 12 пунктів.

Оцінюючи виклики, що характеризуються рівнем, нижчим за середній, констатуємо значне падіння рейтингу «Збільшення соціальної нерівності» та «Недоступності соціальних послуг». Проте найбільше вражає обвал рейтингу виклику «Поширення інфекційних хвороб», який на 17 пунктів втратив свої позиції та з 4-го місця перемістився на 22-ге — це вказує на те, що проблеми, які відчувались у період пандемії *Covid-19*, різко відійшли на другий план.

Порівняння рейтингів впливу глобальних викликів на національну політику за результатами 1-го та 3-го раундів опитування національних експертів представлено на рис. 2.

Дещо відрізняється від розподілу оцінок впливу диференціація викликів за актуальністю. Так, найбільшої актуальності за результатами третього раунду дослідження набуло «Уповільнення темпів економічного зростання» — цей виклик займає досить високі щаблі рейтингової шкали в усіх раундах, що свідчить про економічну та політичну нестабільність у країні впродовж останніх років. Друге місце посідає «Масштабна вимушена міграція», рейтинг якої зріс на 11 позицій порівняно з довоєнною оцінкою, адже війна змусила мільйони людей шукати безпечне місце проживання за межами країни. Дещо підвищився рейтинг виклику «Низька

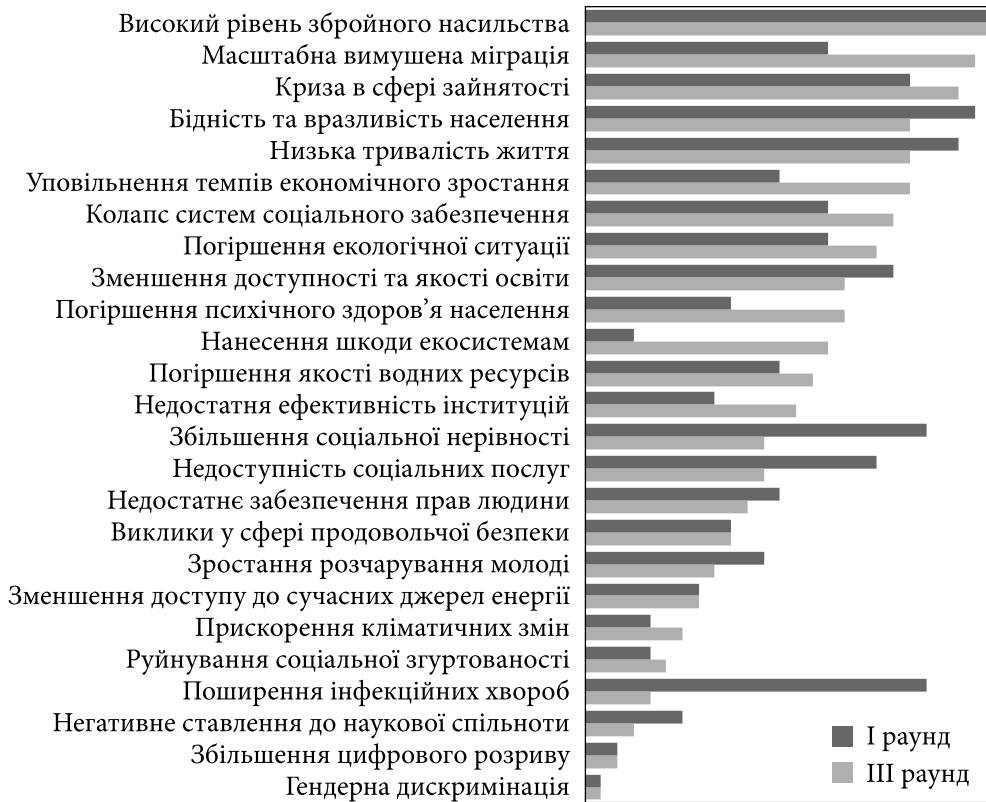

Рис. 2. Порівняння рейтингів впливу глобальних викликів на національну соціальну політику, 1-й та 3-й раунди дослідження

Джерело: побудовано авторами за результатами опитування на національному рівні.

тривалість життя» — він посідає третю сходинку. Це може бути пов'язано як з військовими діями, так і погіршенням умов життя, недоступністю якісних медичних послуг, а також із серйозним психологічним навантаженням у військовий час — власне, сам виклик «Погіршення психічного здоров'я населення» займає шосту позицію в рейтингу актуальності і характеризується суттєвим зростанням рейтингової оцінки (на 9 позицій). Також до групи ризиків, що мають значну актуальність станом на зараз, увійшли «Бідність та вразливість населення», що була нагальною і в довоєнній Україні, та «Погіршення екологічної ситуації», рейтинг якої підвищився на 5 позицій саме у третьому раунді дослідження, адже ведення воєнних дій згубно впливає на екологію довкілля: спричиняє забруднення повітря шкідливими речовинами, зсуви ґрунтів, руйнацію екосистем тощо. Динамічно зростала впродовж дослідження і оцінка актуальності виклику «Високий рівень збройного насильства», що цілком очікувано для країни, яка довгий час перебуває у стані війни.

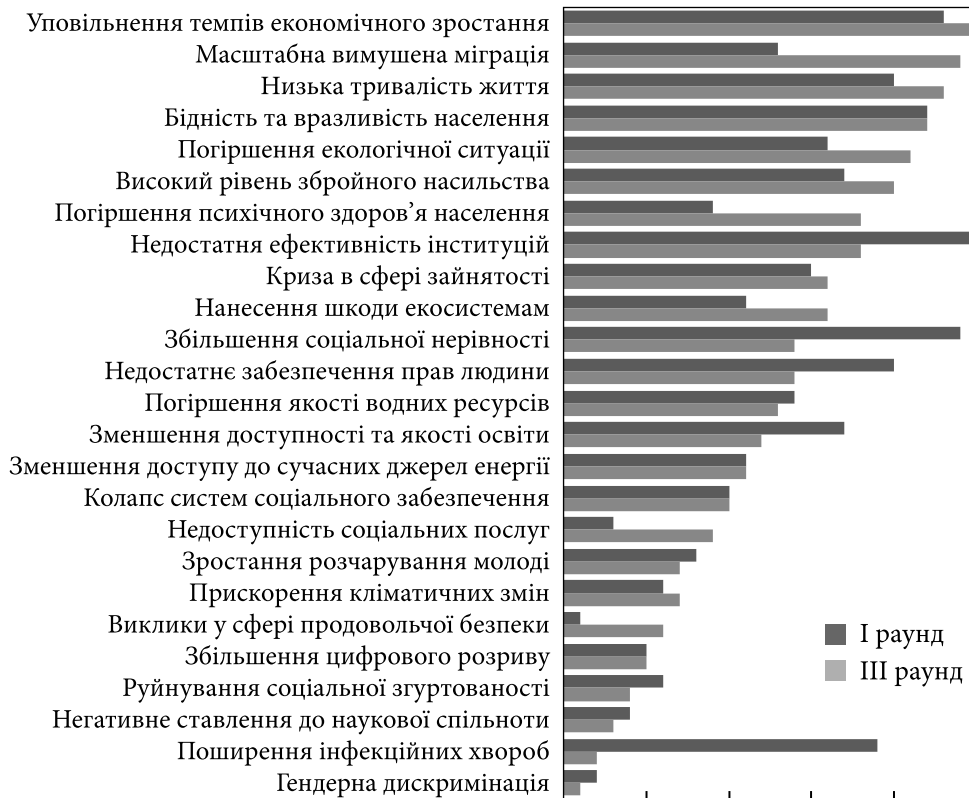

Рис. 3. Порівняння рейтингів актуальності глобальних викликів, 1-й та 3-й раунди дослідження
Джерело: побудовано авторами за результатами опитування на національному рівні.

До групи викликів з оцінкою актуальності, вищою за середню, увійшли «Недостатня ефективність інституцій», «Криза в сфері зайнятості», «Нанесення шкоди екосистемам», «Збільшення соціальної нерівності», «Недостатнє забезпечення прав людини». Рейтинг виклику «Криза в сфері зайнятості», що значно зріс на початку війни, за результатами третього раунду дослідження повернувся на попередні позиції. Проте найбільше падіння рейтингу (на 10 пунктів) у цій групі зазнав виклик «Збільшення соціальної нерівності», що говорить про об'єднання суспільства перед спільною загрозою та формування солідарності між різними соціальними групами (хоча це може бути тимчасовим / ситуативним ефектом, зумовленим розподілом «колективного ризику» під час війни).

Серед викликів, що мають оцінки актуальності, нижчі за середні, слід виокремити «Недоступність соціальних послуг» (хоча його рейтинг зріс на 6 позицій порівняно з першим раундом опитування) та «Виклики у сфері продовольчої безпеки», актуальність якого стрімко зросла на початку пов-

номасштабного вторгнення внаслідок руйнування інфраструктури і логістичних ланцюгів та, попри відновлення сільськогосподарських і промислових ресурсів, усе ж не повернулася на довоєнний рівень.

У групі найменш актуальних ризиків, за результатами усіх трьох раундів опитування, — «Негативне ставлення до наукової спільноти» та «Гендерна дискримінація». Проте під час війни сюди увійшов виклик «Поширення інфекційних хвороб» — співставно з оцінкою впливу, його рейтинг знизився найбільш помітно (на 17 позицій). Це свідчить про те, що загроза Covid-19, що була надзвичайно актуальною у 2021 — на початку 2022 рр., на думку експертів, поступається місцем тим проблемам, з якими сьогодні стикається українське суспільство (рис. 3).

За результатами опитування національних експертів було побудовано матрицю глобальних викликів (ГВ). Поеднання оцінок актуальності глобальних викликів, що настають у певний проміжок часу, та ступеня їх впливу на національну соціальну політику, визначило вісім груп ГВ (рис. 4).

Найчисленніша група складається з восьми ГВ, що мають значний вплив на національну політику та будуть актуальними у найближчі три роки: «Криза в сфері зайнятості», «Погіршення психічного здоров'я населення», «Колапс систем соціального забезпечення», «Зменшення доступності і якості освіти», «Нанесення шкоди екосистемам», «Збільшення соціальної нерівності», «Погіршення якості водних ресурсів», «Недостатнє забезпечення прав людини».

Дві групи об'єднують по п'ять ГВ. Перша включає актуальні зараз виклики зі значним впливом на соціальну політику: «Масштабна вимушена міграція», «Уповільнення темпів економічного зростання», «Низька тривалість життя», «Бідність та вразливість населення», «Погіршення екологічної ситуації». До другої групи входять виклики з помірним впливом, що набудуть актуальності через 3—5 років: «Зростання розчарування молоді», «Прискорення кліматичних змін», «Виклики у сфері продовольчої безпеки», «Руйнування соціальної згуртованості», «Збільшення цифрового розриву».

Дві групи включають по два ГВ, які, за оцінками експертів, мають помірний вплив на національну політику, проте характеризуються різною актуальністю. До першої з них входять виклики, що будуть актуальними у найближчі 3 роки: «Недостатня ефективність інституцій», «Зменшення доступу до сучасних джерел енергії». До складу іншої групи увійшли найменш актуальні виклики: «Негативне ставлення до наукової спільноти», «Поширення інфекційних хвороб».

Три поля матриці містять по одному ГВ, водночас два з них характеризуються екстремальними значеннями впливу: виклик з катастрофічним впливом на національну політику, що буде актуальним у найближчі три роки — «Високий рівень збройного насильства», та виклик зі слабким впливом, що набуде актуальності лише через 10 років — це «Гендерна

АКТУАЛЬНІСТЬ, балів за оціночною шкалою				
буде актуально через 10 років, 0,5—1,5	буде актуально через 3—5 років, 1,51—2,5	буде актуально у найближчі 3 роки, 2,51—3,5	актуально зараз, 3,51—4,0	
катастрофичний, 3,51—4	—	1) високий рівень збройного насильства	—	
значний, 2,51—3,5	1) недоступність соціальних послуг	1) криза в сфері зайнятості; 2) погіршення психічного здоров'я населення; 3) колапс систем соціального забезпечення; 4) зменшення доступності і якості освіти; 5) нанесення шкоди екосистемам; 6) збільшення соціальної нерівності; 7) погіршення якості водних ресурсів; 8) недостатнє забезпечення прав людини	1) масштабна вимушена міграція; 2) уповільнення темпів економічного зростання; 3) низька тривалість життя; 4) бідність та вразливість населення; 5) погіршення екологічної ситуації	
помірний, 1,51—2,5	1) зростання розчарування молоді; 2) прискорення кліматичних змін; 3) виклики у сфері продовольчої безпеки; 4) руйнування соціальної згуртованості; 5) збільшення цифрового розриву	1) недостатня ефективність інституцій; 2) зменшення доступу до сучасних джерел енергії	—	
слабкий, 0,5—1,5	1) гендерна дискримінація	—	—	
ВПЛИВ, балів за оціночною шкалою				

Рис. 4. Матриця глобальних викликів, 3-й раунд дослідження Джерело: побудовано М. Откидачем за результатами опитування на національному рівні.

дискримінація». Третій окремо виділений ГВ «Недоступність соціальних послуг» — виклик, що значно впливає на національну політику, проте буде актуальним через 3—5 років.

Висновки. На підґрунті міжнародної методології оцінювання сприйняття глобальних ризиків GRPS проведено дослідження впливу та актуальності глобальних викликів для національної соціальної політики України. Отримана оцінка дає змогу зробити такі висновки. Найбільш комплексним і впливовим викликом, що зумовлює зміст ключових напрямів соціальної політики, безперечно, є виклик, пов'язаний зі збройним насильством, під яким, очевидно, експерти мали на увазі людські втрати через загибель та поранення військових та цивільного населення, втрату здоров'я та працездатності — з цим викликом безпосередньо пов'язане і занепокоєння значним поширенням психічних розладів. Два найбільш значних виклики, що мають глобальну природу та гостро посилюються внутрішнім становищем в Україні, пов'язані із кризою зайнятості та вимушеною міграцією. Деяко відрізняється від розподілу оцінок «впливу» диференціація викликів за актуальністю. Уповільнення темпів економічного зростання визнане експертами як найактуальніший виклик, що тісно пов'язаний з підвищенням рівня бідності, збільшенням соціальної нерівності, кризою в сфері зайнятості, зниженням якості і доступності соціальних послуг. Високий рейтинг цього виклику в усіх раундах свідчить про економічну і політичну нестабільність у країні впродовж останніх років, включаючи і довоєнний період. Поряд з масштабною вимушеною міграцією та низькою тривалістю життя, що посідають, відповідно, друге та третє місце за актуальністю, цей виклик визначається як такий, що має високу оцінку одночасно за обома аспектами. Значне психологічне навантаження, що відчуває цивільне населення і, у найбільшій мірі, військові, котрі безпосередньо беруть участь у бойових діях, сприяло зростанню актуальності виклику, пов'язаного з погіршенням психічного здоров'я. Воєнні дії також спровокували загострення і раніше наявних проблем, пов'язаних зі зниженням якості довілля та його впливом на здоров'я людей, виснаженням природних ресурсів та руйнуванням екосистем — екологічні виклики зараз сприймаються як досить актуальні й впливові і вимагають серйозної уваги з боку експертів і урядовців. Опитування WEF керівників вищої ланки свідчать про паралельність у сприйнятті загроз на національному рівні — глобальні ризики, пов'язані з міждержавним збройним конфліктом і вимушеною міграцією, визнані, за результатами GRPS, найсерйознішими для України на 2024—2025 рр.

Результати проведеного дослідження та побудована на їх основі матриця двомірної оцінки можуть бути використані у процесі розробки стратегічних напрямів національної соціальної політики. Виклики, що визначені найбільш впливовими та актуальними, потребуватимуть першочер-

гової уваги у виробленні стратегій та прийнятті рішень. Від їх адекватності та обґрунтованості залежатиме спроможність нашої країни до протистояння глобальним викликам та забезпечення соціальної та економічної резильєнтності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Aven T. Risk assessment and risk management: Review of recent advances on their foundation. *European Journal of Operational Research*. 2016. Vol. 253. No 1. P. 1—13. <http://doi.org/10.1016/j.ejor.2015.12.023>
2. Aven T. How to determine the largest global and national risks: Review and discussion. *Reliability Engineering & System Safety*. 2020. Vol. 199. 106905. <https://doi.org/10.1016/j.res.2020.106905>
3. Henley E. J., Kumamoto H. *Reliability Engineering and Risk Assessment*. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall, 1981. 568 p.
4. Bedford T., Cooke R. *Probabilistic Risk Analysis. Foundations and Methods*. UK: Cambridge University Press, 2001. 408 p.
5. Hollnagel E. *Safety-I and Safety-II: The Past and Future of Safety Management*. UK: Ashgate Publishing, 2014. 194 p.
6. Tang C. S. Perspectives in Supply Chain Risk Management. *International Journal of Production Economics*. 2006. Vol. 103. P. 451—488. <http://dx.doi.org/10.1016/j.ijpe.2005.12.006>
7. Герасименко О. Національні стандарти з ризик-менеджменту: концептуальні аспекти. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2021. № 2 (14). С. 84—93. [http://doi.org/10.25140/2411-5215-2018-2\(14\)-84-93](http://doi.org/10.25140/2411-5215-2018-2(14)-84-93)
8. Сіденко В. Виклики і можливості для стійкого економічного розвитку України в контексті глобального транзиту. *Економіка України*. 2024. № 1. С. 3—39. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2024.01.003>
9. Костриця В., Бурлай Т. Сучасні пріоритети соціального розвитку: вплив глобальних трансформацій і завдання України (по)воєнного періоду. *Економіка України*. 2023. № 4. С. 97—116. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2023.04.097>
10. Грабовецький Б. *Методи експертних оцінок: теорія, методологія, напрямки використання*. Вінниця: ВНТУ, 2010. 171 с.
11. *National Risk Assessments: A Cross Country Perspective*. Paris: OECD Publishing, 2017. 304 p. <https://doi.org/10.1787/9789264287532-en>
12. *Global Risks 2006*. World Economic Forum. Geneva, 2006. 26 p. URL: https://www3.weforum.org/docs/WEF_Global_Risks_Report_2006.pdf (дата звернення: 01.03.2024).
13. *Global Risks 2007. A Global Risk Network Report*. World Economic Forum. Geneva, 2007. 34 p. URL: https://www3.weforum.org/docs/WEF_Global_Risks_Report_2007.pdf (дата звернення: 01.03.2024).
14. *Global Risks 2008. A Global Risk Network Report*. World Economic Forum. Geneva, 2008. 54 p. URL: https://www3.weforum.org/docs/WEF_Global_Risks_Report_2008.pdf (дата звернення: 01.03.2024).
15. *Global Risks 2009. A Global Risk Network Report*. World Economic Forum. Geneva, 2009. 37 p. URL: https://www3.weforum.org/docs/WEF_Global_Risks_Report_2009.pdf (дата звернення: 01.03.2024).
16. *Global Risks 2010. A Global Risk Network Report*. World Economic Forum. Geneva, 2010. 52 p. URL: https://www3.weforum.org/docs/WEF_Global_Risks_Report_2010.pdf (дата звернення: 01.03.2024).

17. Global Risks 2011. 6th Edition. An initiative of the Risk Response Network. World Economic Forum. Geneva, 2011. 60 p. URL: https://www3.weforum.org/docs/WEF_Global_Risks_Report_2011.pdf (дата звернення: 01.03.2024).
18. Global Risks 2012. 7th Edition. Insight Report. An initiative of the Risk Response Network. World Economic Forum. Geneva, 2012. 64 p. URL: https://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalRisks_Report_2012.pdf (дата звернення: 01.03.2024).
19. Global Risks 2013. 8th Edition. Insight Report. An initiative of the Risk Response Network. World Economic Forum. Geneva, 2013. 80 p. URL: https://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalRisks_Report_2013.pdf (дата звернення: 01.03.2024).
20. Global Risks 2014. 9th Edition. Insight Report. World Economic Forum. Geneva, 2014. 60 p. URL: https://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalRisks_Report_2014.pdf (дата звернення: 01.03.2024).
21. Global Risks 2015. 10th Edition. Insight Report. World Economic Forum. Geneva, 2015. 69 p. URL: https://www3.weforum.org/docs/WEF_Global_Risks_2015_Report15.pdf (дата звернення: 01.03.2024).
22. The Global Risks Report 2016. 11th Edition. Insight Report. World Economic Forum. Geneva, 2016. 103 p. URL: https://www3.weforum.org/docs/GRR/WEF_GRR16.pdf (дата звернення: 01.03.2024).
23. The Global Risks Report 2017. 12th Edition. Insight Report. World Economic Forum. Geneva, 2017. 78 p. URL: https://www3.weforum.org/docs/GRR17_Report_web.pdf (дата звернення: 01.03.2024).
24. The Global Risks Report 2018. 13th Edition. Insight Report. World Economic Forum. Geneva, 2018. 80 p. URL: https://www3.weforum.org/docs/WEF_GRR18_Report.pdf (дата звернення: 01.03.2024).
25. The Global Risks Report 2019. 14th Edition. Insight Report. World Economic Forum. Geneva, 2019. 114 p. URL: https://www3.weforum.org/docs/WEF_Global_Risks_Report_2019.pdf (дата звернення: 01.03.2024).
26. The Global Risks Report 2020. 15th Edition. Insight Report. World Economic Forum. Geneva, 2020. 102 p. URL: https://www3.weforum.org/docs/WEF_Global_Risk_Report_2020.pdf (дата звернення: 01.03.2024).
27. The Global Risks Report 2021. 16th Edition. Insight Report. World Economic Forum. Geneva, 2021. 97 p. URL: https://www3.weforum.org/docs/WEF_The_Global_Risks_Report_2021.pdf (дата звернення: 01.03.2024).
28. The Global Risks Report 2022. 17th Edition. Insight Report. World Economic Forum. Geneva, 2022. 117 p. URL: https://www3.weforum.org/docs/WEF_The_Global_Risks_Report_2022.pdf (дата звернення: 01.03.2024).
29. The Global Risks Report 2023. 18th Edition. Insight Report. World Economic Forum. Geneva, 2023. 98 p. URL: https://www3.weforum.org/docs/WEF_Global_Risks_Report_2023.pdf (дата звернення: 01.03.2024).
30. The Global Risks Report 2024. 19th Edition. Insight Report. World Economic Forum. Geneva, 2024. 124 p. URL: https://www3.weforum.org/docs/WEF_The_Global_Risks_Report_2024.pdf (дата звернення: 01.03.2024).
31. Global Resources Outlook 2024 — Bend the trend: Pathways to a Liveable Planet as Resource Use Spikes. United Nations Environment Programme. Nairobi, 2024. 181 p. URL: <https://wedocs.unep.org/20.500.11822/44901> (дата звернення: 01.03.2024).

REFERENCES

1. Aven, T. (2016). Risk assessment and risk management: Review of recent advances on their foundation. *European Journal of Operational Research*, 253 (1), 1—13. <https://doi.org/10.1016/j.ejor.2015.12.023>

2. Aven, T. (2020). How to determine the largest global and national risks: Review and discussion. *Reliability Engineering & System Safety*, 199, 106905. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0951832018313954>
3. Henley, E. J., & Kumamoto, H. (1981). *Reliability Engineering and Risk Assessment*. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall.
4. Bedford, T., & Cooke, R. (2001). *Probabilistic Risk Analysis. Foundations and Methods*. UK: Cambridge University Press.
5. Hollnagel, E. (2014). *Safety-I and Safety-II: The Past and Future of Safety Management*. UK: Ashgate Publishing.
6. Tang, C. S. (2006). Perspectives in Supply Chain Risk Management. *International Journal of Production Economics*, 103, 451—488. <http://dx.doi.org/10.1016/j.ijpe.2005.12.006>
7. Herasymenko, O. (2021). National standards for risk management: conceptual aspects. *Problems and prospects of economics and management*, 2 (14), 84—93. [http://doi.org/10.25140/2411-5215-2018-2\(14\)-84-93](http://doi.org/10.25140/2411-5215-2018-2(14)-84-93) [in Ukrainian].
8. Sidenko, V. (2024). Challenges and opportunities for resilient economic development of Ukraine in the context of global transition. *Economy of Ukraine*, 1, 3—39. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2024.01.003> [in Ukrainian].
9. Kostyrsia, V., & Burlai, T. (2023). Current priorities of social development: impact of global transformations and Ukraine's tasks in the (post)war period. *Economy of Ukraine*, 4, 97—116. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2023.04.097> [in Ukrainian].
10. Hrabovetskyi, B. (2010). *Methods of expert evaluations: theory, methodology, directions of use*. Vinnytsia: VNTU [in Ukrainian].
11. OECD (2017). *National Risk Assessments: A Cross Country Perspective*. Paris: OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/9789264287532-en>
12. World Economic Forum (2006). *Global Risks 2006*. Geneva: WEF. https://www3.weforum.org/docs/WEF_Global_Risks_Report_2006.pdf
13. World Economic Forum (2007). *Global Risks 2007. A Global Risk Network Report*. Geneva: WEF. https://www3.weforum.org/docs/WEF_Global_Risks_Report_2007.pdf
14. World Economic Forum (2008). *Global Risks 2008. A Global Risk Network Report*. Geneva: WEF. https://www3.weforum.org/docs/WEF_Global_Risks_Report_2008.pdf
15. World Economic Forum (2009). *Global Risks 2009. A Global Risk Network Report*. Geneva: WEF. https://www3.weforum.org/docs/WEF_Global_Risks_Report_2009.pdf
16. World Economic Forum (2010). *Global Risks 2010. A Global Risk Network Report*. Geneva: WEF. https://www3.weforum.org/docs/WEF_Global_Risks_Report_2010.pdf
17. World Economic Forum (2011). *Global Risks 2011 An initiative of the Risk Response Network* (6th ed.). Geneva: WEF. https://www3.weforum.org/docs/WEF_Global_Risks_Report_2011.pdf
18. World Economic Forum (2012). *Global Risks 2012. Insight Report. An initiative of the Risk Response Network* (7th ed.). Geneva: WEF. https://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalRisks_Report_2012.pdf
19. World Economic Forum (2013). *Global Risks 2013. Insight Report. An initiative of the Risk Response Network* (8th ed.). Geneva: WEF. https://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalRisks_Report_2013.pdf
20. World Economic Forum (2014). *Global Risks 2014. Insight Report* (9th ed.). Geneva: WEF. https://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalRisks_Report_2014.pdf
21. World Economic Forum (2015). *Global Risks 2015. Insight Report* (10th ed.). Geneva: WEF. https://www3.weforum.org/docs/WEF_Global_Risks_2015_Report15.pdf
22. World Economic Forum (2016). *The Global Risks Report 2016. Insight Report* (11th ed.). Geneva, 2016. 103 p. https://www3.weforum.org/docs/GRR/WEF_GRR16.pdf

23. World Economic Forum (2017). *The Global Risks Report 2017. Insight Report* (12th ed.). Geneva: WEF. https://www3.weforum.org/docs/GRR17_Report_web.pdf
24. World Economic Forum (2018). *The Global Risks Report 2018. Insight Report* (13th ed.). Geneva: WEF. https://www3.weforum.org/docs/WEF_GRR18_Report.pdf
25. World Economic Forum (2019). *The Global Risks Report 2019. Insight Report* (14th ed.). Geneva: WEF. https://www3.weforum.org/docs/WEF_Global_Risks_Report_2019.pdf
26. World Economic Forum (2020). *The Global Risks Report 2020. Insight Report* (15th ed.). Geneva: WEF. https://www3.weforum.org/docs/WEF_Global_Risk_Report_2020.pdf
27. World Economic Forum (2021). *The Global Risks Report 2021. Insight Report* (16th ed.). Geneva: WEF. https://www3.weforum.org/docs/WEF_The_Global_Risks_Report_2021.pdf
28. World Economic Forum (2022). *The Global Risks Report 2022. Insight Report* (17th ed.). Geneva: WEF. https://www3.weforum.org/docs/WEF_The_Global_Risks_Report_2022.pdf
29. World Economic Forum (2023). *The Global Risks Report 2023. Insight Report* (18th ed.). Geneva: WEF. https://www3.weforum.org/docs/WEF_Global_Risks_Report_2023.pdf
30. World Economic Forum (2024). *The Global Risks Report 2024. Insight Report* (19th ed.). Geneva: WEF. https://www3.weforum.org/docs/WEF_The_Global_Risks_Report_2024.pdf
31. United Nations Environment Programme (2024). *Global Resources Outlook 2024 — Bend the trend: Pathways to a Liveable Planet as Resource Use Spikes*. Nairobi: UN. <https://wedocs.unep.org/20.500.11822/44901>

Стаття надійшла до редакції журналу 01.04.2024

Olena Makarova, Dr. Sc. (Economics), Principal Researcher
Institute for Demography and Quality of Life Problems of the NAS of Ukraine
01032, Ukraine, Kyiv, Tarasa Shevchenka Blvd., 60
E-mail: makarova_h@ukr.net
ORCID: 0000-0001-8463-0314
Scopus ID: 57224606797
Researcher ID: JHX-4699-2023

Oksana Khmelevska, PhD (Economics), Leading Researcher
Institute for Demography and Quality of Life Problems of the NAS of Ukraine
01032, Ukraine, Kyiv, Tarasa Shevchenka Blvd., 60
E-mail: kh_o@ukr.net
ORCID: 0000-0002-6982-1312

Iryna Gerasymenko, Principal Engineer
Institute for Demography and Quality of Life Problems of the NAS of Ukraine
01032, Ukraine, Kyiv, Tarasa Shevchenka Blvd., 60
E-mail: irina_gera@ukr.net
ORCID: 0009-0001-6465-7605

ASSESSMENT OF THE RELEVANCE AND IMPACT OF GLOBAL CHALLENGES FOR NATIONAL POLICY

The article is devoted to the presentation of certain results of the scientific project «Evaluation of national social policy in the context of global challenges», which was carried out by a team of specialists of the Ptoukha Institute for Demography and Social Studies of the NAS of Ukraine in 2022—2024. These results were obtained during carrying out tasks related to the identification of global challenges for Ukraine, assessment of their relevance and impact on national policy. The main basis of this work is the theoretical and applied findings of the most famous studies of such categories as global risks, threats and challenges. The study

of global risks and challenges is one of the most relevant scientific tasks for today, as humanity is increasingly aware of the urgent need to confront possible threats to its existence both at the level of international cooperation and at the level of national policy. The article provides a brief overview of current research with an emphasis on the Global Risk Perception Survey (GRPS) methodology, according to which the World Economic Forum annually conducts assessments and publishes their results in its reports. By analogy with the international GRPS methodology, as part of the project implementation, for the first time in Ukraine, a series of surveys of national experts was conducted to assess the national context of global challenges perception. The first round was held on the eve of the full-scale invasion of Ukraine's territory by Russian troops, in the period from February 16 to February 23, 2022, the second round — in the summer of 2022, and the third — in the fall of 2023. The purpose of this study is to determine the composition, degree of relevance and measure of impact of global challenges (at the national level — on the population of the country, at the local level — on the population of the community), as well as to study the temporal component of changes in their perception. For the formation of main postulates of the research, the work uses general scientific methods of generalization, analysis, comparisons, as well as a graphic method — for visualization of obtained results. As a tool for the two-dimensional assessment of the relevance and impact of global challenges, the authors built a matrix that allowed to group the challenges according to the growth rate of the evaluated parameters. The largest group includes eight challenges that have a significant impact on national policy and will be relevant in the next three years: «Employment crisis», «Deterioration of the population's mental health», «Collapse of social security systems», «Decreasing accessibility and quality of education», «Damaging the ecosystems», «Increasing social inequality», «Deterioration of water resources quality», «Insufficient ensuring of human rights». The experts assessed only one challenge as catastrophic — the «High level of armed violence», by which they obviously meant human losses due to the death and injury of the military personnel and civilian population, loss of health and work capacity. It is these challenges that will require priority attention in the development of national policy strategies. The ability of our country to face global challenges and ensure social and economic resilience depends on the adequacy of the decisions that will be made.

Keywords: assessment, globalization, threats, risks, challenges, expert survey, social policy.